

PLÂNGEREA ÎMPOTRIVA MĂSURILOR ȘI ACTELOR DE URMĂRIRE PENALĂ ADRESATĂ INSTANȚEI DE JUDECATĂ. ANALIZĂ PRIN PRISMA DISPOZIȚIILOR CONSTITUȚIONALE ȘI ALE CEDO

Author: Virgil OGREAN*

Abstract: *According to the present criminal procedural law stipulations the measures and the acts of criminal proceeding disposed or taken in a criminal case during criminal proceedings can represent the object for complaints of the interested persons*

Keywords: *Criminal Proceeding, ECHR, Constitutional Law, Constitution.*

JEL Classification: *K41*

Potrivit actualelor prevederi procesual penale, măsurile și actele de urmărire penală dispuse sau luate într-o cauză penală, în cursul urmăririi penale, pot forma obiectul unor plângeri ale persoanelor interesate.

Regula este reprezentată de prevederile art. 275-278 din Codul de procedură penală¹, potrivit cărora orice persoană poate face plângere împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală, dacă prin acestea s-a adus o vătămare intereselor sale legitime. Plângerea se adresează procurorului care supraveghează activitatea organului de cercetare penală și se depune fie direct la acesta fie la organul de cercetare penală, care, la rândul său este obligat ca în termen de 48 ore de la primirea plângerii să o înainteze procurorului competent a o soluționa. Procurorul este obligat a soluționa plângerea în termen de cel mult 20 zile de la primire și a comunica persoanei care a făcut plângerea modul în care a fost rezolvată. Plângerea împotriva măsurilor luate sau a actelor efectuate de procuror ori efectuate pe baza dispozițiilor date de acesta se rezolvă de prim-procurorul parchetului sau, după caz, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel ori de procurorul șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție. În fine, în cazul în care măsurile și actele sunt ale prim-procurorului ori ale procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel sau ale procurorului șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție ori au fost luate sau efectuate pe baza dispozițiilor date de către aceștia, plângerea se rezolvă de procurorul ierarhic superior.

După cum se observă regula consacră calea de atac a plângerii împotriva oricăror măsuri și acte de urmărire penală, la procurorul care supraveghează activitatea organului

* Judge, Court House of Târgu Mureș, Romania.

¹ Art. 275 și art. 278 din Codul de procedură penală au fost modificate prin art. I pct. 166 și 167 din Legea nr. 281/2003.

de cercetare penală și la procurorul ierarhic superior, mai precis o cale de soluționare a plângerilor pe cale ierarhică în fața organelor de urmărire penală.

De la regula menționată anterior există și unele excepții, respectiv:

- cea prevăzută de art. 278¹ din Codul de procedură penală², referitoare la plângerea în fața instanței împotriva rezoluțiilor sau a ordonanțelor procurorului de netrimiteră în judecată;

- cea prevăzută de art. 140² din Codul de procedură penală³, referitoare la plângerea împotriva ordonanței procurorului privind măsurile preventive prevăzute în art. 136 literele b) și c) – obligarea de a nu părăsi localitatea și obligarea de a nu părăsi țara;

- cea prevăzută de art. 168 alin. 1 din Codul de procedură penală⁴, referitoare la plângerea împotriva măsurilor asigurătorii.

În primele două situații plângerea se adresează obligatoriu instanței de judecată căreia i-ar reveni competența să judece cauza în primă instanță, iar în cea de-a treia situație plângerea se poate adresa procurorului sau instanței de judecată, în orice fază a procesului penal.

Având în vedere că instituția plângerii în fața instanței împotriva actelor procurorului prin care s-au dispus soluțiile, denumite generic de netrimiteră în judecată, a fost analizată de foarte mulți autori în diverse tratate și lucrări de specialitate precum și în numeroase articole apărute în aproape toate revistele de specialitate⁵, iar instituția plângerii împotriva ordonanței procurorului privind măsurile preventive indicate anterior, reprezintă o reglementare strictă și clară, obiectul studiului de față se va rezuma la o analiză succintă a celei de-a treia categorii de plângeri din grupul excepțiilor, la care se adaugă și situația reglementată de art. 109 alin. 4 și 5 din Codul de procedură penală referitoare la regimul bunurilor care pot servi ca mijloc de probă primite sau ridicate cu ocazia perchezițiilor și cea reglementată de art. 169 alin. 1 teza a II-a din Codul de procedură penală, cu privire la restituirea lucrurilor ridicate de la învinuit inculpat, sau de la orice persoană care le-a primit spre a le păstra, cu referiri și comparații, când va fi cazul, la și cu cea care reprezintă, în opinia noastră, regula, adică cea consacrată de prevederile art. 275-278 din Codul de procedură penală.

Această analiză va fi efectuată și prin raportare la dispozițiile Constituției României și a Convenției Europene a Drepturilor Omului referitoare la liberul acces la

² Art. 278¹ din Codul de procedură penală a fost introdus prin art. I, pct. 168 din Legea nr. 281/2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 468 din 01 iulie 2003.

³ Art. 140² din Codul de procedură penală a fost introdus prin art. I, pct. 65 din Legea nr. 281/2003, publicată în Monitorul Oficial nr. 468 din 01 iulie 2003.

⁴ Art. 168 din Codul de procedură penală a fost modificat prin art. I, pct. 106 din Legea nr. 281/2003.

⁵ Ion Neagu, *Drept procesual penal, Partea specială, Tratat*, Editura Global Lex, București, 2004, p. 99-100; Gh. Mateuț, *O nouitate în procedura penală: Plângerile la instanță contra soluțiilor de netrimiteră în judecată. Un pas important spre privatizarea procesului penal*, în Revista „Dreptul” nr. 8/2004; Horațius Dumbravă, *Plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală în lumina reglementărilor introduse prin Legea nr. 281/2003*, în revista „Dreptul” nr. 3/2005, p. 209-241; Radu Bodea și Claudia-Florina Ușvat, *O interpretare critică a dispozițiilor privitoare la plângerea contra actelor procurorului formulată în baza art. 278¹ din Codul de procedură penală*, în Revista „Dreptul”, nr. 4/2005, p. 241-261 și alții.

justiție⁶ și la dreptul oricărei persoane la judecarea în mod echitabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și imparțială, care va hotărî asupra încălcării drepturilor sale cu caracter civil⁷, întrucât prin ridicarea unor obiecte, în cadrul dispunerii și aducerii la îndeplinire a măsurilor asigurătorii sau ridicării de obiecte care ar putea servi ca mijloace de probă, se atinge, într-un fel sau altul, temporar sau definitiv, dreptul de proprietate al persoanei fizice sau juridice iar uneori cauza penală, din diferite motive, nu ajunge în fața instanței sau ajunge cu mare întârziere.

Problema care se pune este aceea de a ști dacă și în ce condiții persoana, nemulțumită, lezată în interesele sale legitime prin măsura sau actul de urmărire penală, constând în ridicarea unor obiecte, se poate adresa direct instanței de judecată, în orice fază a procesului penal, mai precis înainte de trimiterea cauzei în fața instanței sau în cazul în care cauza nu ar mai ajunge în fața instanței de judecată.

Înainte de modificările aduse Codului de procedură penală prin Legea nr. 281/2003, era reglementată doar plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală la modul general, plângere care se soluționa de către procurorul care supraveghea activitatea organului de cercetare penală sau de către prim-procurorul parchetului, procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel ori procurorul șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, dispoziții cuprinse în art. 275-278.

Prin decizia nr. 486 din 2 decembrie 1997 a Curții Constituționale⁸ s-a constatat că art. 278 din Codul de procedură penală este constituțional numai în măsura în care nu oprește persoana nemulțumită de soluționarea plângerii împotriva măsurilor sau actelor efectuate de procuror sau efectuate pe baza dispozițiilor date de acesta și care nu ajung în fața instanțelor judecătorești, să se adreseze justiției în temeiul art. 21 din Constituție, ce urmează să se aplice direct.

Potrivit unei opinii, decizia de mai sus a fost, practic, inefficientă, netransparentă, generatoare de reale abuzuri din partea organelor de urmărire penală⁹ iar potrivit opiniei noastre, generatoare de mari confuzii și soluții contradictorii.

A fost nevoie să treacă 6 ani de la pronunțarea acelei decizii pentru a se concluziona că este nevoie de introducerea unei reglementări noi și speciale în privința acestor plângeri, iar prin introducerea art. 278¹ din Codul de procedură penală nu s-a rezolvat decât parțial situația.

Astfel, dacă în prezent plângerea adresată direct instanței de judecată este prevăzută expres în cazul actelor procurorului prin care s-au dispus soluții de netrimitere în judecată (art. 278¹), plângerea în fața instanței în cazul ridicării de obiecte ca măsură asigurătorie sau a obiectelor ce pot servi ca mijloc de probă (art. 96 și urm. și 168 alin. 1)

⁶ Potrivit art. 21 din Constituția României, revizuită, „orice persoană se poate adresa justiției pentru apărarea drepturilor, a libertăților și intereselor legitime” și „nici o lege nu poate îngreuna exercitarea acestui drept”.

⁷ Potrivit art. 6 din Convenția Europeană a Drepturilor Omului „orice persoană are dreptul la judecarea în mod echitabil, în mod public și într-un termen rezonabil a cauzei sale, de către o instanță independentă și parțială, instituită de lege, care va hotărî fie asupra încălcării drepturilor și obligațiilor sale cu caracter civil...”

⁸ Publicată în Monitorul Oficial al României, partea I, nr. 105 din 6 martie 1998.

⁹ Horațiu Dumbravă, *loc. cit.*, p. 209.

este prevăzută în mod defectuos și la modul foarte general și sumar iar în cazul celorlalte măsuri și actelor de urmărire penală nu este prevăzută deloc în Codul de procedură penală.

Cu toate acestea sunt tot mai numeroase cazuri în practică în care persoane interesate, afirmativ lezate în interesele lor prin diferite măsuri și acte de urmărire penală, în general, sau prin depozitarea lor de diferite bunuri, în special, se adresează cu plângeri instanțelor de judecată, direct sau după respingerea plângerilor contra aceluiași măsuri sau acte de urmărire penală de către procurorii care supraveghează activitatea de urmărire penală sau procurorii ierarhici superiori.

Problema este încă controversată și nu și-a găsit o rezolvare unitară în doctrina și practica judiciară, opiniile exprimate mergând de la respingerea ca inadmisibilă a unei asemenea plângeri prin raportare la prevederile art. 275-278 și 278¹ din Codul de procedură penală sau respingerea ei ca prematur formulată, până la obligativitatea instanței de a verifica și soluționa pe fond, necondiționat, orice asemenea plângere, acest din urmă punct de vedere fiind întemeiat pe prevederile constituționale și ale CEDO.

Înainte de a trece la argumentarea posibilității legale sau imposibilității de a se formula asemenea plângeri, în cele ce urmează vom face o scurtă trecere în revistă a prevederilor legale actuale referitoare la măsurile și actele de urmărire penală care fac obiectul studiului de față.

Potrivit prevederilor art. 96 din Codul de procedură penală, organul de urmărire penală sau instanța de judecată are obligația să ridice obiectele și înscrisurile care pot servi ca mijloc de probă în procesul penal, iar potrivit art. 97 alin. 1 din Codul de procedură penală orice persoană fizică sau persoană juridică, în posesia căreia se află un obiect sau un înscris ce poate servi ca mijloc de probă, este obligată să-l prezinte și să-l predea, sub luare de dovadă, organului de urmărire penală sau instanței de judecată la cererea acestora. În continuare, în conținutul aceluiași articol și al articolelor următoare, Codul de procedură penală reglementează modalitatea concretă de ridicare și de păstrare a obiectelor cu regim de mijloc de probă ridicate, funcție de natura și substanța obiectelor, și a actelor ce trebuie întocmite, iar în art. 109 alin. 4 și 5 sunt prevăzute chiar modalitățile de restituire a obiectelor către persoana de la care s-au ridicat dacă acestea nu au legătură cu cauza sau nu fac obiectul confiscării și prin restituire nu se stânjenește aflarea adevărului.

Potrivit art. 163 din Codul de procedură penală¹⁰ măsurile asigurătorii se iau în cursul procesului penal de către procuror sau de instanța de judecată și constau în indisponibilizarea, prin instituirea unui sechestrului a bunurilor mobile și imobile, în vederea reparării pagubei produse prin infracțiune, precum și pentru garantarea executării pedepsei amenzii. În articolele următoare se prevede modalitatea de aducere la îndeplinire a măsurii asigurătorii, organele competente, actele care trebuie încheiate și modurile de păstrare și conservare a bunurilor care fac obiectul sechestrului asigurător.

În conformitate cu prevederile art. 168 din Codul de procedură penală, în formularea actuală, în contra măsurii asigurătorii luate și a modului de aducere la îndeplinire a acesteia, învinuitul sau inculpatul, partea responsabilă civilmente, precum și

¹⁰ Art. 163 din Codul de procedură penală a fost modificat prin art. I pct. 102 și 103 din Legea nr. 281/2003.

orice altă persoană interesată se pot plânge procurorului sau instanței de judecată, în orice fază a procesului penal.

În fine, potrivit art. 169 din Codul de procedură penală dacă procurorul sau instanța de judecată constată că lucrurile ridicate de la învinuit sau inculpat, sau de la orice persoană care le-a primit spre a le păstra, sunt proprietatea persoanei vătămate ori au fost luate pe nedrept din posesia sau deținerea sa, dispune restituirea acestor lucruri persoanei vătămate. Orice altă persoană care pretinde un drept asupra lucrurilor ridicate, poate cere, poate cere, potrivit dispozițiilor art. 168, stabilirea acestui drept și restituirea. Se mai arată în textul de lege că restituirea lucrurilor ridicate are loc numai numai dacă prin aceasta nu se stânjenește aflarea adevărului și justa soluționare a cauzei. Această ultimă precizare nu este altceva decât o repetare a dispoziției cuprinsă în art. 109 alin. 5 din Codul de procedură penală.

Din analiza prevederilor legale menționate anterior se poate trage concluzia că există cel puțin două situații distincte în care organele de urmărire penală, pe parcursul procesului penal, pot proceda la ridicarea de obiecte: prima situație fiind aceea în care se descoperă obiecte care pot constitui mijloace de probă iar a doua situație fiind aceea în care identificarea și ridicarea obiectelor are drept scop asigurarea recuperării prejudiciului cauzat prin comiterea infracțiunii sau pentru asigurarea executării pedepsei amenințate penale.

După modul de redactare și sistematizare al textelor articolelor 168 și 169 din Codul de procedură penală se poate deduce că primul text se referă la plângerea împotriva actelor întreprinse în vederea instituirii măsurii asigurătorii iar cel de-al doilea text se referă la plângerea împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală prin care s-au ridicat obiecte care pot constitui mijloace de probă în procesul penal. Totuși, trebuie observat că art. 169 alin. 1 teza a II-a care se referă expres la plângerea persoanei care pretinde un drept asupra obiectelor ridicate, face trimitere la prevederile art. 168, ceea ce poate induce ideea că modul de adresare și soluționare a plângerilor, indiferent de obiectul lor conform distincției făcute anterior, ar fi comun.

Făcând o primă interpretare a prevederilor legale menționate anterior, apreciem că, în cazul unei asemenea plângeri, formulate de persoana interesată sau lezată în drepturile sale legitime, în cursul urmăririi penale, indiferent de obiectul acesteia (determinat de motivul ridicării obiectelor – ca măsură asigurătorie sau ca mijloc de probă), calea de urmat pentru petent trebuie să fie, inițial, cea prevăzută de art. 275-278 din Codul de procedură penală.

Acest fapt rezultă din interpretarea prevederilor art. 168 alin. 1 în care se arată, că plângerea va fi adresată procurorului sau instanței de judecată. Aceasta presupune ca, împotriva măsurii asigurătorii sau a măsurii de ridicare a obiectelor care pot constitui mijloace de probă dispuse de procuror, plângerea să fie adresată și soluționată de prim – procurorul parchetului, sau după caz, de procurorul general al parchetului de pe lângă curtea de apel ori de procurorul șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, iar în cazul în care măsura asigurătorie a fost dispusă de procuror și adusă la îndeplinire de organul de cercetare penală¹¹ ori măsura ridicării de obiecte care

¹¹ Din analiza textului actual al art. 163 alin. 1 din Codul de procedură penală în corelație cu vechiul text al art. 168 alin. 1 din Codul de procedură penală, rezultă că măsurile asigurătorii nu mai pot fi dispuse decât de procuror sau de instanța de judecată.

pot constitui mijloace de probă a fost dispusă și adusă la îndeplinire de către organele de cercetare penală, plângerea trebuie adresată și soluționată de procurorul care supraveghează activitatea de urmărire penală.

Concluzia de mai sus se poate trage din interpretarea sistematică a textului art. 168 din Codul de procedură penală care, în vechea reglementare prevedea mai clar că în contra măsurii asigurătorii luate și modului de aducere la îndeplinire a acesteia, învinuitul sau inculpatul, partea responsabilă civilmente, precum și orice altă persoană interesată, se puteau plânga organului de cercetare penală care dispunea luarea măsurii sau procurorului care supraveghea cercetarea penală, până la sesizarea instanței de judecată, după care plângerea se adresa acelei instanțe.

Apreciem că actualul text art. 168 alin. 1 din Codul de procedură penală este în totală discordanță cu spiritul riguros al reglementărilor procesual penale, și că acest fapt este de natură a crea mari confuzii și păreri contradictorii în privința organelor competente să soluționeze plângerile persoanelor interesate.

După cum s-a mai arătat, potrivit art. 168 alin. 1, plângerea se poate adresa procurorului sau instanței de judecată în orice fază a procesului penal.

Legiuitorul nu a mai delimitat cele două faze ale procesului penal, urmărirea penală și faza de judecată precum în vechiul text și nu a mai indicat, corespunzător fiecărei faze, organul competent a soluționa plângerea.

Cu toate deficiențele de redactare, apreciem că, într-adevăr, plângerea se poate adresa procurorului sau instanței de judecată, în orice fază s-ar afla cauza, dar că trebuie distins dacă plângerea se face în timp ce în dosar se desfășoară activități de urmărire penală, caz în care plângerea ar trebui adresată procurorului, sau dacă plângerea se face în faza de judecată, caz în care plângerea trebuie adresată instanței.

Asupra aspectului analizat s-au exprimat, așa cum s-a arătat mai sus, opinii diferite. Într-o primă opinie¹² s-a apreciat că în realizarea scopului mai larg al accesului la justiție, art. 278¹ din Codul de procedură penală a stabilit anumite termene de decădere și s-a făcut prin aceasta o delimitare cât privește dreptul general la plângere contra măsurilor și actelor de urmărire penală consfințit la art. 275-278 din același cod. Autoarea a apreciat că din economia textelor invocate rezultă că petentul se poate plânga oricând pe parcursul urmăririi penale, în cadrul legal prevăzut de art. 197 C. pr. pen. împotriva măsurilor luate, sau a actelor efectuate de procuror, ori întocmite pe baza dispozițiilor date de acesta, procurorului care supraveghează activitatea de urmărire penală, sau prim-procurorului, procurorului general al parchetului de pe lângă curtea de apel, ori procurorului șef de secție al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție, precum și că, cel mai important aspect, cel puțin în actuala redactare, rezolvarea unor astfel de plângeri se face numai pe cale ierarhică, fără posibilitatea ca petentul să se adreseze ulterior instanței de judecată.

Înainte de modificarea Codului de procedură penală prin Legea nr. 281/2003, măsurile asigurătorii puteau fi dispuse și de către organele de cercetare penală, întrucât, chiar dacă nu se prevedea expres acest lucru, totuși aspectul reieșea din conținutul art. 168 alin. 1 în vechea reglementare.

¹² Cristina Nicoară, *Inconveniente legate de aplicarea în practică a dispozițiilor art. 278¹ din Codul de procedură penală*, în *PRO LEGE* nr. 2/2005, p. 33.

După cum se observă acest punct de vedere exclude complet (este adevărat că la modul general, pentru că autoarea nu a avut în vedere strict măsurile asigurătorii și ridicările de obiecte care pot constitui mijloace de probă), posibilitatea adresării cu plângere împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală direct instanței de judecată, cu excepțiile prevăzute expres de dispozițiile procesual penale, atâta timp cât dosarul se află în faza de urmărire penală.

Referindu-se la reglementarea prevăzută de art. 278¹ din Codul de procedură penală, alt autor¹³ a formulat opinia că aceasta este aplicabilă numai soluțiilor de netrimiteră în judecată și că în privința celorlalte măsuri și acte de urmărire penală, în conformitate cu art. 275-278 din Codul de procedură penală, plângerea se adresează procurorului competent până la nivelul procurorului general al Parchetului de pe lângă Înalta Curte de Casație și Justiție (inclusiv). S-a remarcat totuși și faptul că de la prevederile art. 275-278 derogă nu numai reglementarea cuprinsă în art. 278¹, dar și reglementările la care se referă art. 140² și art. 168.

O interpretare, în alt sens decât cel indicat anterior, a aceluiași dispoziții legale o găsim în opinia unui alt autor¹⁴, potrivit căreia orice persoană care pretinde că lucrurile ridicate îi aparțin are dreptul de a cere restituirea lor, fie conform art. 109, fie conform art. 169 din Codul de procedură penală și o respingere ca inadmisibilă a plângerii adresate direct instanței de judecată este nelegală. S-a argumentat că dreptul unui justițiabil de a se adresa instanțelor ar fi iluzoriu dacă o instanță, legal sesizată, având competența de a se pronunța asupra unei asemenea cereri, ar respinge-o ca inadmisibilă pe considerentul invocării greșite a unui text de lege (petentul din cauza analizată invocase în plângerea sa prevederile art. 169 raportat la art. 168 C. pr. pen. iar în opinia autoarei trebuia să invoce prevederile art. 109 alin. 4 C. pr. pen. pentru restituirea unor obiecte ridicate cu ocazia unei percheziții, obiecte care nu aveau legătură cu cauza). S-a mai argumentat că art. 6 paragraful 1 CEDO garantează dreptul oricărei persoane de a se plânge unei instanțe judecătorești cu privire la drepturile și obligațiile sale civile, că dreptul la acțiune și condițiile de exercitare sunt prevăzute chiar de legea română. Ca atare, s-a apreciat că soluția instanței în cazul respectiv de respingere a plângerii ca inadmisibilă apare ca nelegală, codul de procedură penală garantând dreptul de a formula acțiune în baza art. 169 raportat la art. 168 sau în baza art. 109 C. pr. pen., că o acțiune având ca obiect plângerea împotriva restrângerii dreptului de proprietate nu poate fi respinsă ca inadmisibilă, ci, dimpotrivă, instanța trebuia să analizeze pe fond temeinicia măsurii de ridicare a obiectelor pentru a se verifica dacă ingerința (restrângerea dreptului) era permisă.

Prin studiul de față nu ne-am propus să combatem sau să justificăm vreuna dintre opiniile exprimate, menționate anterior, mai ales pentru faptul că una dintre opinii are la bază o hotărâre judecătorească¹⁵ definitivă, ci doar să scoatem în evidență unele nuanțe,

¹³ Alexandru Țuculeanu, *Comentarii în privința soluțiilor pronunțate de instanța de judecată în temeiul art. 278¹ din Codul de procedură penală*, în Revista „Dreptul” nr. 7/2005, p. 211.

¹⁴ Lavinia Lefterache, *Restituirea obiectelor. Plângere inadmisibilă*, R.D.P. nr. 2, 2005, p. 127.

¹⁵ Decizia penală nr. 2571/2004 a Curții de Apel București.

respectiv să încercăm o interpretare a textelor de lege, în opinia noastră, cât mai conformă cu voința legiuitorului, dar fără a face abstracție de reglementările CEDO.

Astfel, împărtășim în totalitate opinia că persoana care are un interes legitim se poate plânde împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală prin care s-au ridicat bunuri proprietatea sa, însă aceste plângeri nu pot fi adresate direct instanței de judecată dacă dosarul se află în faza de urmărire penală, ci, mai întâi, trebuie să epuizeze calea plângerii adresate procurorului competent a o soluționa.

Apreciem că numai în situația în care persoana respectivă este, în continuare, nemulțumită de modul de soluționare a plângerii sale, se poate adresa instanței de judecată, competentă a soluționa cauza în primă instanță, și aceasta nu în temeiul prevederilor art. 169 raportat la art. 168 C. pr. pen. sau a art. 109 alin. 4 C. pr. pen., ci prin aplicarea directă a dispozițiilor constituționale și ale CEDO care garantează accesul liber la justiție și dreptul la un proces echitabil, chiar în lipsa unor dispoziții exprese în acest sens ale Codului de procedură penală.

Apreciem și acest fapt ca o lacună a legiuitorului care a reglementat expres plângerea împotriva actelor procurorului prin care se pronunță soluții de netrimitere în judecată și nu a reglementat asemănător și plângerea împotriva celorlalte măsuri și acte de urmărire penală adresate instanței de judecată.

În opinia noastră referirea la instanța de judecată din cuprinsul art. 168 alin. 1 C. pr. pen. este insuficientă pentru a se trage concluzia că a fost clarificat aspectul. Modul defectuos de reglementare permite și interpretarea potrivit căreia plângerea împotriva măsurilor asigurătorii și a actelor de urmărire penală prin care s-au ridicat obiecte ce pot constitui mijloace de probă se adresează direct instanței de judecată și în situațiile în care instanța de judecată nu a fost încă investită cu soluționarea cauzei, și, drept urmare, neavând încă atribuții de control asupra măsurilor și actelor de urmărire penală.

A interpreta astfel s-ar putea ajunge la concluzia absurdă că, dacă petentul se poate adresa cu o asemenea plângere instanței de judecată atunci când dosarul se află în fază de urmărire penală, atunci nimic nu ar putea împiedica petentul să se adreseze procurorului în cazul în care dosarul s-ar afla în faza de judecată. Nu credem că aceasta a fost intenția legiuitorului atunci când a formulat nou text al art. 168 alin. 1 Cod de procedură penală.

Modificarea textului art. 168 alin. 1, în opinia noastră, a vizat în principal punerea de acord a acestor prevederi cu cele ale art. 163 alin. 1 din Codul de procedură penală, în cadrul cărora s-a înlocuit sintagma „organul de urmărire penală” cu „procurorul” și, astfel s-a exclus posibilitatea dispunerii măsurilor asigurătorii de către organele de cercetare penală.

Nu credem că intenția legiuitorului, prin adoptarea noului text al art. 168 alin. 1 din Codul de procedură penală, a fost aceea de a da posibilitatea persoanei interesate de a contesta măsura asigurătorie dispusă, în toate cazurile, direct în fața instanței și apreciem că neprecizarea expresă în noul text de lege a faptului că plângerea contra măsurilor asigurătorii se poate face, în faza de urmărire penală, numai în fața procurorului nu este de natură să permită o interpretare de genul celei arătate anterior, respectiv că persoana interesată are un drept de opțiune asupra organului judiciar căruia să-i adreseze plângerea, ci că aceasta trebuie să se adreseze organului prevăzut de lege funcție de faza în care se află procesul penal.

În altă ordine de idei, a interpreta că în orice situație plângerea persoanei interesate trebuie analizată pe fond de instanța de judecată ar însemna diminuarea până la desființare a rolului procurorului care supraveghează activitatea de urmărire penală și a procurorului ierarhic superior, roluri prevăzute expres prin dispozițiile Codului de procedură penală și ale altor legi speciale, sau substituirea acestora de către instanța de judecată care devine astfel „un controlor” al întregii activități de urmărire penală într-o cauză penală cu judecarea căreia nu a fost încă investită, ceea ce nu este în nici un fel reglementat de Codul de procedură penală. Organele judiciare sunt relativ autonome și „stăpâne” fiecare pe faza procesului penal care i-a fost încredințată prin dispozițiile legale.

Într-o interpretare mai largă a opiniei accesului necondiționat în fața instanței de judecată, orice măsuri sau acte de urmărire penală dispuse sau efectuate de către procuror sau de organele de cercetare penală, în cursul urmăririi penale, care ar fi legate de drepturile și obligațiile civile ale părților din cauza respectivă, ar putea face obiectul unor plângeri la instanța căreia i-ar reveni competența de judecare în fond a cauzei. În acest fel, practic, s-ar deschide calea unui număr nesfârșit și necontrolat de plângeri, în fiecare dosar aflat în faza de urmărire penală, cu consecințe nebănuite. Apreciem că legiuitorul, dacă voia să deschidă calea unor asemenea plângeri în fața instanței, reglementa expres acest aspect, așa cum a făcut-o în privința plângerilor împotriva soluțiilor de neurmărire sau de netrimiteră în judecată, sau în privința plângerilor împotriva ordonanțelor procurorului privind măsurile preventive, cu ocazia revizuirii Constituției din anul 2003 și, ulterior, cu ocazia modificării Codului de procedură penală.

Pe de altă parte, dacă, teoretic, am considera ca admisibilă direct în fața instanței o asemenea plângere, care potrivit art. 275 alin. 3 Cod de procedură penală ar trebui adresată procurorului care supraveghează activitatea organului de cercetare penală sau, potrivit art. 278 alin. 1 Cod de procedură penală, procurorului ierarhic superior, în situația în care petiționarul uzează de ambele căi (și în fața procurorului sau procurorului ierarhic și în fața instanței de judecată), pentru soluționarea uneia și aceleiași plângeri, s-ar putea ajunge la soluții contradictorii.

De aceea apreciem încă o dată că soluția logică, care se impune și care nu este în contradicție cu nici una din prevederile legale menționate pe parcursul studiului, iar, pe de altă parte, nu este nici de natură a prejudicia interesele persoanei vătămate în drepturile sale, este aceea ca petentul să uzeze mai întâi și să epuizeze calea plângerilor la procurorul care supraveghează urmărirea penală sau la procurorul ierarhic, în baza prevederilor art. 275-278 și a prevederilor speciale ale art. 169 raportat la art. 168 alin. 1 C. pr. pen. și numai după epuizarea acestor căi, dacă este în continuare nemulțumit, să se poată adresa instanței de judecată, în virtutea dreptului neîngrădit la justiție consacrat de Constituție și articolul 6 din CEDO.

Într-o cauză penală aflată în faza de urmărire penală, în opinia noastră, nici nu s-ar putea invoca încălcarea dreptului de a avea acces neîngrădit la justiție sau obstrucționarea dreptului la un proces echitabil, întrucât, dacă în cauza respectivă se va dispune trimiterea în judecată, petentul ar avea ocazia să formuleze plângere în fața instanței investite, iar instanța ar fi obligată, potrivit aceluiași prevederi ale art. 169 raportat la art. 168 C. pr. pen. să verifice legalitatea și temeinicia oricăror măsuri asigurătorii sau acte de urmărire penală prin care s-a dispus sau s-au ridicat obiecte care pot constitui mijloace de probă.

Oricum, asupra măsurilor asigurătorii instanța va trebui să se pronunțe cu ocazia deliberării, potrivit prevederilor art. 343 alin. 3 Cod de procedură penală.

Din cele prezentate anterior putem concluziona că, practic, s-ar putea încălca dreptul de acces neîngrădit la o instanță independentă și imparțială, prin respingerea ca inadmisibilă a unei asemenea plângeri, doar în situațiile în care cauza nu ar mai ajunge în fața instanței de judecată, în urma pronunțării unei soluții de netrimiteră în judecată de către procuror.

În cele ce urmează vom încerca să demonstrăm că și pentru această situație există un remediu, atât din punct de vedere legislativ cât și din punct de vedere al modalităților practice de acțiune. Pentru aceasta ne vom folosi de o altă interpretare, asemănătoare într-un fel, celei prezentate anterior, dar mult mai nuanțată¹⁶. Potrivit opiniei autorului, în cazul în care persoana interesată s-a adresat cu plângere la prim-procurorul parchetului împotriva ordonanței prin care s-a dispus măsura asigurătorie, cu ridicarea bunurilor sechestrate, și plângerea i-a fost respinsă, aceeași persoană poate formula plângere la instanță, potrivit art. 278¹ din Codul de procedură penală, chiar dacă persoana vătămată în drepturile sale a înțeles să-și circumscrie plângerea doar la o măsură sau un act dispus în cursul urmăririi penale de către organele de cercetare penală ori de procuror, instanța nu o va putea respinge pe motiv că plângerea nu privește actul de netrimiteră în judecată, ci va trebui să procedeze la judecarea acesteia considerând că, implicit, persoana interesată a formulat plângere și împotriva actului de netrimiteră în judecată. Potrivit opiniei aceluiași autor poate fi atacată orice măsură sau act de urmărire penală, nu doar actul de netrimiteră în judecată, iar faptul că legiuitorul în art. 278¹ a circumscris categoria actelor ce pot fi atacate doar la cele de netrimiteră în judecată prin trimiterea, de către același legiuitor, la art. 275-178 C. pr. pen. înseamnă că atacând actul de netrimiteră în judecată se atacă, în fapt, măsurile sau actele de urmărire penală efectuate în cursul urmăririi penale (sau, după caz, actele premergătoare, atunci când cauza s-a finalizat printr-o rezoluție de neîncepere a urmăririi penale).

După cum se poate observa nici autorul menționat nu a întrevăzut calea unei plângeri adresate direct instanței de judecată contra măsurilor și actelor de urmărire penală, în cursul urmăririi penale, ci doar o astfel de plângere suprapusă peste și concomitentă cu cea contra actul de netrimiteră în judecată, ceea ce este cu totul altceva decât opinia autorului și practica instanței de judecată, menționate anterior, care nu au condiționat posibilitatea formulării plângerii direct la instanța de judecată de existența și a unei plângeri contra actului de netrimiteră în judecată.

În justificarea posibilității persoanei vătămate în drepturile sale de a se adresa și instanței de judecată și a obligativității analizării și soluționării de către instanță a unei asemenea plângeri, dar numai după ce s-a parcurs procedura prealabilă în fața procurorului care supraveghează activitatea organelor de cercetare penală sau în fața prim-procurorului sau a procurorilor ierarhici superiori, și numai în cazul în care plângerea s-ar referi strict la o măsură sau un act de urmărire penală referitor la ridicarea unor obiecte, ar putea fi invocat și motivul producerii unor prejudicii materiale în situația nerealizării sau realizării cu întârziere a dreptului proprietarului.

Oricum, pentru evitarea discuțiilor pe această temă, pentru uniformizarea opiniilor și pentru unificarea practicii judiciare în acest domeniu, care devine din ce în ce mai vast,

¹⁶ Horațius Dumbravă, *loc.cit.*, p. 225.

tot mai multe persoane uzând de dreptul lor privind accesul neîngrădit la justiție și formulând plângeri în fața instanțelor de judecată contra diverselor măsuri și acte de urmărire penală, *de lege ferenda*, propunem reglementarea expresă în Codul de procedură penală a plângerii adresate instanței de judecată contra măsurilor și actelor de urmărire penală, altele decât cele vizate de prevederile art. 278¹.

În cadrul acestei viitoare reglementări să se țină seama de autonomia fiecărei faze a procesului penal și să prevadă expres situațiile în care petentul se poate adresa instanței de judecată, limitându-se sfera acestora la acele cazuri în care este afectat dreptul de proprietate al persoanelor, iar pentru toate celelalte măsuri și acte de urmărire penală să se consacre dreptul exclusiv de controlul al procurorului ierarhic sau al procurorului care supraveghează activitatea organelor de cercetare penală în faza de urmărire penală și dreptul de control al instanței numai după investirea legală a acesteia. S-ar închide astfel calea unor nesfârșite motive de perturbare a bunei desfășurări a activității de urmărire penală, activitate care, dacă pentru fiecare măsură sau act de urmărire penală persoana nemulțumită s-ar putea adresa instanței, ar putea fi întreruptă de nenumărate ori, cu rea-credință, de cei „interesați”, și nu ar mai exista nici o siguranță și securitate a procesului penal, cunoscut fiind faptul că, practic, pentru a soluționa orice plângere îndreptată împotriva măsurilor și actelor de urmărire penală instanța trebuie să consulte întregul dosar de urmărire penală. Transferul dosarului de organul de cercetare penală sau de la procuror la instanță și de la instanță la procuror, de mai multe ori, în cursul urmăririi penale, ar crea mari întârzieri în soluționarea acuzei, ceea ce ar fi de natură să afecteze un al drept consfințit prin același art. 6 alin. 1 din CEDO, respectiv dreptul la un proces desfășurat într-un termen rezonabil. Altfel spus, din dorința de a da o cât mai mare eficiență unui drept consfințit prin art. 6 alin. 1 din CEDO, adică dreptul de acces neîngrădit la o instanță independentă și imparțială, s-ar ajunge la încălcarea altui drept fundamental înscris în același text de lege.